

УДК 598.2:502

МАТЕРІАЛИ ЩОДО ЗИМОВОЇ ОРНІТОФАУНИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "ПИРЯТИНСЬКИЙ"

В.В. КАЗАННИК¹, Н.М. МИЛЕНКО²¹ Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ² Національний природний парк "Пирятинський", м. Пирятин

Орнітофауну національного природного парку "Пирятинський" та його околиць було досліджено у січні 2012-2013 рр. Використовували маршрутний метод обліку птахів з реєстрацією кількості зустрічей кожного виду. Було відмічено 50 видів птахів з 6 рядів. Найбільш часто зустрічаються крук, синиця велика, дятел звичайний, щиглик, сойка, зимняк, вівсянка звичайна, сорока, синиця блакитна та снігур. 14 видів птахів є нечисленними або рідкісними під час зимового періоду. Два види птахів занесені до Червоної книги України: орлан-білохвіст і сорокопуд сірий.

Ключові слова: національний природний парк "Пирятинський", зимова орнітофауна, кількість зустрічей виду, зграя, осілий, зимуючий, нечисленні або рідкісні види.

Вступ

Національний природний парк "Пирятинський" розташований у північно-західній частині Полтавської області, у Пирятинському районі, в адміністративних межах Давидівської, Сасинівської, Березоворудської, Каплинцівської, Харківецької, Дейманівської, Великокручанської, Грабарівської, Олександрівської сільських рад Пирятинського району та Пирятинської міської ради. Створений у 2009 р. згідно з Указом Президента України від 11 грудня 2009 року №1046/2009 "Про створення національного природного парку "Пирятинський". Загальна площа НПП становить 12028,42 га, у тому числі 5555,14 га земель надано парку в постійне користування, а 6473,28 га земель включено до його складу без вилучення у землекористувачів. Парк розташований у межах Лісостепової природної зони України. Територія парку складається зі зближених кластерів, відстань між якими до 1 км, розташованих у заплаві р. Удай, що протікає з північного заходу на південний схід. Удай поділяє територію НПП "Пирятинський" на дві частини. Окремим кластером у витоках річки Сліпорід розміщений заказник місцевого значення "Пологи". Територія парку розташована у слабоурбанізованому аграрному районі басейну р. Удай і характеризується значним біологічним та ландшафтним різноманіттям, доброю збереженістю природних комплексів [6, 7].

Флора національного парку налічує 1077 видів судинних рослин, у тому числі представників відділів Плауноподібні (Lycopodiophyta) 1 вид, Хвоцеподібні (Equisetophyta) – 5, Папоротеподібні (Polypodiophyta) – 10, Голонасінні (Pinophyta) – 3, Покритонасінні (Magnoliophyta) – 1058 видів. Фауна НПП "Пирятинський" налічує 592 види тварин, які відносяться до 5 типів: Коловертки (Rotatoria) – 25 видів, Кільчасті черви (Annelida) – 11, Членистоногі (Arthropoda) – 282, Моллюски (Mollusca) – 11, Хордові (Chordata) – 263 види. З 263 видів хордових тварин відмічено 30 видів риб (Pisces), 12 – земноводних (Amphibia), 7 – плазунів (Reptilia), 186 – птахів (Aves), 28 видів ссавців (Mammalia) [6, 7].

Сучасна орнітофауна парку представлена 186 видами птахів, які належать до 17 рядів: Гагароподібні (Gaviiformes) – 2 види, Пірникозоподібні (Podicipediformes) – 5, Пеліканоподібні (Pelecaniformes) – 1, Лелекоподібні (Ciconiiformes) – 8, Гусеподібні (Anseriformes) – 14, Соколоподібні (Falconiformes) – 18, Куроподібні (Galliformes) – 2, Журавлеподібні (Gruiformes) – 6, Сивкоподібні (Charadriiformes) – 22, Голубоподібні (Columbiformes) – 5, Зозулеподібні (Cuculiformes) – 1, Совоподібні (Strigiformes) – 4,

Серпокрильцеподібні (Apodiformes) – 1, Сиворакшеподібні (Coraciiformes) – 3, Оудоподібні (Upuriformes) – 1, Дятлоподібні (Piciformes) – 7, Горобцеподібні (Passeriformes) – 86 видів (літературні дані [1, 3, 6, 7, 11, 14], результати спостережень працівників охорони парку та власні неопубліковані матеріали).

Як відомо, найбільш повно орнітофауна Полтавщини представлена у фундаментальній праці М.І. Гавриленка "Птицы Полтавщины" [2]. У 1990-х рр. В.М. Грищенком, Є.Д. Яблоновською-Грищенко та іншими фахівцями проведено вивчення птахів плавнів Удаю [3, 5]; дослідження проводили у весняно-літній період, у тому числі в межах Пирятинського району і на території сучасного національного природного парку "Пирятинський". Дослідження орнітофауни деяких природно-заповідних територій району (ландшафтного заказника "Дейманівський", гідрологічного заказника "Куквинський" та парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва "Березоворудський", які в подальшому були включені до складу НПП "Пирятинський") були проведені у кінці 1990-х – на початку 2000-х рр. М.В. Слюсарем [1]. Більш сучасна робота [11] містить дані лише про літнє населення птахів Пирятинського району загалом та території парку зокрема. Вивчення зимової орнітофауни району в останні десятиліття спеціально не проводили, а сучасні дані про зимуючих птахів національного природного парку "Пирятинський" практично відсутні. Тому метою роботи було вивчити видовий склад і визначити відносну чисельність зимуючих птахів національного природного парку "Пирятинський" та його околиць.

Матеріали та методи досліджень

Дослідження проведено протягом 14-19.01.2012 р. та 22-27.01.2013 р. Схема розміщення точок збору матеріалу зображена на рис. 1. Цифрами на схемі позначені наступні місця досліджень: 1 – урочище Пологи (заказник місцевого значення "Пологи") біля с. Олександрівка та прилеглі агроландшафти; 2 – урочище Великі Солонці біля с. Харківці, територія села та його околиці; 3 – сільськогосподарські угіддя, луки та мішаний ліс у заплаві р. Удай поблизу с. Дейманівка, околиці села; 4 – околиці с. Шкурати; 5 – мішаний ліс та луки у заплаві р. Удай поблизу сіл Леляки та Усівка; 6 – територія с. Леляки та його південна околиця; 7 – околиці сіл Леляки, Гурбинці, Сасинівка та Меченки, луки у заплаві р. Удай і агроландшафти; 8 – територія м. Пирятин (нумерація точок відповідає такій у таблиці 1). Дослідженнями охоплені різноманітні відкриті простори (сільськогосподарські угіддя, луки, перелogi), ділянки мішаного лісу в заплаві р. Удай, побіжно – плавні річки та території сіл і м. Пирятин, тобто обліки птахів проводили як на території парку, так і на прилеглих до нього місцевостях. Включення до публікації даних, які було зібрано поза межами парку, на території населених пунктів та на їх околицях, є доцільним з позицій необхідності висвітлення цілісної картини населення зимуючих птахів та оцінки сучасного стану орнітофауни парку включно з прилеглими територіями. До того ж, м. Пирятин розміщене посередині парку, поділяє його на дві частини: північну та південно-східну. Виключення даних про орнітофауну міста призведе до втрати деяких цінних відомостей щодо населення птахів території НПП "Пирятинський" в цілому.

Під час спостережень як основний використовували маршрутний метод обліку птахів [10]. Оскільки в обліках використовуються дані про всі зустрічі птахів, даний метод найкращим чином підходить для проведення оцінювальних робіт (у тому числі одноденних/одноразових), під час обліків у позагніздовий період і під час обліків рідкісних видів (зазвичай це робиться попутно з основним обліком). На маршруті враховували усіх птахів, що потрапляли в поле зору, або ж ідентифікували види птахів за голосами. За методикою Л.М. Шульпіна [15] для кожного виду відмічали кількість

зустрічей упродовж маршруту і чисельність птахів, що припадала на кожну зустріч – від поодинокого птаха до великих зграй тощо.

У якості альтернативного варіанта застосовували спрощену методику кількісного обліку птахів [8]. За нею визначали відносну зустрічальність птахів – відсоток екскурсій (від їх загального числа протягом періоду досліджень), під час яких спостерігали даний вид. Під час кожної екскурсії відмічали всі зустрінуті види безвідносно до кількості особин. Що більш звичайним та чисельним є вид, то частіше він буде зустрічатися і то вищий буде показник його відносної зустрічальності.

Рис. 1 Схема розміщення точок збору матеріалу (нумерація відповідає такій у Таблиці 1)
Fig. 1 Scheme of location of material collection points (numeration of points corresponds to Table 1)

Для спостережень використовували бінокль 10×50 та фотокамеру з 35× оптичним зумом. Птахів у польових умовах визначали за визначником "Птахи фауни України" [13], користувалися також рекомендаціями з книги "Expedition Field Techniques. Bird Surveys" [16].

У роботі наведені назви птахів та систематичне положення видів у табл. 1 згідно з "Анотованим списком українських наукових назв птахів фауни України..." [12].

Результати та обговорення

Під час досліджень було виявлено 50 видів птахів, які належать до 6 рядів: Соколоподібні (Falconiformes) – 6 видів, Сивкоподібні (Charadriiformes) – 1, Голубоподібні (Columbiformes) – 2, Совоподібні (Strigiformes) – 1, Дятлоподібні (Piciformes) – 5, Горобцеподібні (Passeriformes) – 35 видів.

Falconiformes. Виявлено 6 видів. Яструби малий (*Accipiter nisus*) та великий (*Accipiter gentilis*) взимку найбільш часто зустрічаються у населених пунктах та на їх околицях, хоча відмічені також у відкритих ландшафтах та в ділянках мішаного лісу

(див. табл. 1). Особливо цих хижаків приваблюють скупчення зимуючих птахів біля ферм та сільських садиб, неодноразово спостерігали полювання яструбів на території сіл. У різноманітних відкритих ландшафтах, особливо на полях сільгоспкультур, домінують зимняк (*Buteo lagopus*) та канюк звичайний (*Buteo buteo*). У січні 2013 р. ці види на маршрутах зустрічалися частіше – 15 зустрічей зимняка (*B. lagopus*) і 10 зустрічей канюка (*B. buteo*) проти 11 і 5 зустрічей у січні 2012 р. відповідно. 19.01.2012 р. над кукурудзяним полем неподалік с. Меченки спостерігали самця підсоколика малого (*Falco columbarius*), який є доволі рідкісним на зимівлі видом. 26.01.2013 р. над р. Удай, між селами Леляки та Усівка, відмічений орлан-білохвіст (*Haliaeetus albicilla*), який летів за течією; мав оперення птаха чотирирічного віку. Імовірно, це була бродяча особина (див. табл. 1).

Charadriiformes. Над південною околицею м. Пірятин відмічений мартин сивий (*Larus canus*) – 23.01.2013 р. 1 ос. летіла від міського звалища.

Columbiformes. Відмічено два види. Голуб сизий (*Columba livia*) – численний синантропний вид, що головним чином населяє забудову м. Пірятин. Зустрінутий також і в сільській місцевості (див. табл. 1). Горлиця садова (*Streptopelia decaocto*) – численний птах паркових насаджень та приватної забудови м. Пірятин.

Strigiformes. Сова сіра (*Strix aluco*) – одна особина відмічена за голосом увечері 23.01.2013 р. у мішаному лісі біля с. Усівка.

Piciformes. Відмічено 5 видів. Найбільш часто зустрічався дятел звичайний (*Dendrocopos major*), як у лісових насадженнях і в різноманітних чагарникових заростях у заплаві р. Удай, так і на території та в околицях населених пунктів. Дещо рідше, переважно в населених пунктах, зустрічався дятел сирійський (*Dendrocopos syriacus*). Жовну сиву (*Picus canus*) відмічали тільки в населених пунктах або в безпосередній близькості до них (див. табл. 1).

Passeriformes. Зафіксовано перебування у зимовий період 35 видів птахів. Найбільш численними птахами є крук (*Corvus corax*), синиця велика (*Parus major*), щиглик (*Carduelis carduelis*), сойка (*Garrulus glandarius*), вівсянка звичайна (*Emberiza citrinella*), сорока (*Pica pica*), синиця блакитна (*Parus caeruleus*), снігур (*Pyrrhula pyrrhula*) (у порядку зменшення кількості зустрічей). Ці види зустрічалися практично в усіх типах біотопів. Також доволі численні у відповідних місцемешканнях повзик (*Sitta europaea*), горобець польовий (*Passer montanus*), чиж (*Spinus spinus*) і зеленяк (*Chloris chloris*) (див. табл. 1).

Значних за чисельністю скупчень горобцеподібні птахи, як правило, не утворюють. Частіше спостерігали різноманітні моновидові та полівидові зграйки чисельністю від 10 до 200 особин. Лише 19.01.2012 р. на неприбраному полі соняшника біля с. Гурбинці відмічена згряя вівсянки звичайної (*E. citrinella*), яка складалася з близько 500 птахів. Але зазвичай ці птахи утворюють зграйки чисельністю 40-60 ос. Часто разом з вівсянками тримаються горобці польові (*P. montanus*), які утворюють і окремі зграйки з 20-70 особин. Зграї з кількості горобців хатніх (*Passer domesticus*) та польових (*P. montanus*) відмічали біля фермерського господарства на околиці с. Леляки. Зграї чижів (*S. spinus*) за чисельністю не перевищували 100-200 ос. Зграйки снігурів (*P. pyrrhula*), відмічені на околицях населених пунктів, у лісосмугах та в масивах мішаного лісу, складалася з 10-30 особин. У м. Пірятин та на його околицях спостерігали зграї граків (*Corvus frugilegus*) та галок (*Corvus monedula*) чисельністю від 100 ос. до кількох сотень особин. У січні 2013 р. біля с. Гурбинці спостерігали зграю круків (*C. corax*) з понад 100 ос.; птахи годувалися на полі торішньої кукурудзи.

Однією з найбільш цікавих стосовно видового складу була згряя, яку спостерігали 16.01.2012 р. у мішаному лісі на майданчику для підгодівлі диких свиней (*Sus scrofa L.*) неподалік с. Дейманівка. Вона складалася з 40-50 вівсянок звичайних (*E.*

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Sitta europaea</i> Linnaeus, 1758	+	+	+	+	+		+	
<i>Certhia familiaris</i> Linnaeus, 1758		+	+	+	+			
<i>Passer domesticus</i> (Linnaeus, 1758)		+	+			+		
<i>Passer montanus</i> (Linnaeus, 1758)	+	+	+	+	+	+	+	
<i>Fringilla coelebs</i> Linnaeus, 1758		+	+				+	
<i>Fringilla montifringilla</i> Linnaeus, 1758			+	+				
<i>Chloris chloris</i> (Linnaeus, 1758)	+	+	+		+			
<i>Spinus spinus</i> (Linnaeus, 1758)	+	+	+	+	+			+
<i>Carduelis carduelis</i> (Linnaeus, 1758)	+	+	+		+	+	+	
<i>Acanthis cannabina</i> (Linnaeus, 1758)	+	+		+	+	+	+	
<i>Pyrrhula pyrrhula</i> (Linnaeus, 1758)		+	+	+	+	+	+	
<i>Coccothraustes coccothraustes</i> (Linnaeus, 1758)	+		+					
<i>Emberiza citrinella</i> Linnaeus, 1758	+		+	+	+	+	+	
<i>Emberiza schoeniclus</i> (Linnaeus, 1758)		+	+	+			+	
<i>Plectrophenax nivalis</i> (Linnaeus, 1758)	+							
Примітки Порожні комірки означають відсутність видів під час обліків у даних точках.								

До нечисленних/рідкісних (1-5 зустрічей під час спостережень) осілих або зимуючих належать наступні представники ряду Горобцеподібні (Passeriformes).

Посмітюха (*Galerida cristata*). Нечисленний осілий вид, відмічений нами тільки в населених пунктах або на їх околицях. М.В. Слюсар характеризує цього жайворонка як малочисельний гніздовий вид лучно-степового комплексу ландшафтного заказника "Дейманівський" та луків гідрологічного заказника "Куквинський" [1]. Взимку, як правило, ці птахи збираються у невеликі зграйки. Так, зграйку з кількох особин спостерігали у с. Калинів Міст 17.01.2012 р. (18.01 – близько 25 ос.). 22.01.2013 р. у селі Верхоярівка відмічена зграйка з близько 10 птахів. На території фермерського господарства біля с. Леляки 27.01.2013 р. 9 птахів годувалися на зерновідходах разом зі зграйкою горобців польових (*P. montanus*).

Жайворонок рогатий (*Eremophila alpestris*). Раніше регулярно пролітний і зимуючий жайворонок Полтавщини [2], зараз став рідкісним зимуючим птахом [4]. Під час сезонних міграцій відмічений М.В. Слюсарем у лучних угіддях гідрологічного заказника "Куквинський" [1]. Нами одна особина відмічена 23.01.2013 р. в урочищі Пологи неподалік с. Олександрівка.

Сорокопуд сірий (*Lanius excubitor*). Нечисленний осіло-кочовий вид [14], взимку зустрічається частіше. Нині занесений до Червоної книги України (природоохоронний статус виду – рідкісний) [14], проте в минулому був звичайним пролітним і зимуючим сорокопудом Полтавщини [2]. М.В. Слюсар наводить дані про цей вид як такий, що зрідка зустрічається під час міграцій у ландшафтному заказнику "Дейманівський" [1]. Нами протягом періоду спостережень сорокопудів було відмічено у кількох місцях. Так, три птахи трималися в урочищі Пологи біля с. Олександрівка 14.01.2012 р. Двох сорокопудів спостерігали 15.01.2012 р. на луках у заплаві Удаю, між селами Леляки та Усівка. 16.01.2012 р. одна особина відмічена на луках біля с. Дейманівка. Четверо птахів спостерігали 17.01.2012 р. в урочищі Великі Солонці біля с. Харківці, а 24.01.2013 р. тут же – лише одну особину. Окрім цього урочища, у січні 2013 р. сорокопудів більше ніде не відмічали.

Волове очко (*Troglodytes troglodytes*). Нечисленний осілий птах, у зимовий період відмічений тільки біля с. Дейманівка. 16.01.2012 р. кілька особин спостерігали в

очеретах на березі р. Удай неподалік села. Одного птаха зустріли на березі оз. Плесо 18.01.2012 р.

Дрізд-омелюх (*Turdus viscivorus*). Досить рідкісний осілий вид, зимує нерегулярно і в невеликій кількості [2]. Один птах годувався на горобині на подвір'ї школи в с. Дейманівка 18.01.2012 р.

Синиця довгохвоста (*Aegithalos caudatus*). Нечисленний осілий вид. Зграйки з кількох особин спостерігали 15.01.2012 р. у мішаному лісі біля с. Усівка, 17.01.2012 р. – у листяному лісі біля с. Харківці, 19.01.2012 р. – у сосновій посадці неподалік с. Гурбинці.

Зяблик (*F. coelebs*). Регулярно зимує у незначній кількості, зазвичай трапляється групами по кілька особин, як окремо, так і в зграях інших птахів. 16.01.2012 р. на майданчику для підгодівлі диких свиней (*S. scrofa*) у мішаному лісі неподалік с. Дейманівка спостерігали кілька птахів (25.01.2013 р. тут відмічено 4-6 ос.) (див. вище). Кілька особин спостерігали 17.01.2012 р. у с. Харківці, а 24.01.2013 р. на околиці Харківцевь відмічено 6 птахів. Дві особини трималися на кукурудзяному полі неподалік с. Меченки 19.01.2012 р.

В'юрок (*F. montifringilla*). Зимує у невеликій кількості, але звичайний і численний під час прольоту [2]. Кілька особин разом із зябликами (*F. coelebs*) трималися у змішаній зграї інших птахів на майданчику для підгодівлі диких свиней (*S. scrofa*) у мішаному лісі неподалік с. Дейманівка 16.01.2012 р. (див. вище). 15 особин відмічено 18.01.2012 р. на узліссі неподалік с. Шкурати. Під час досліджень у січні 2013 р. цих птахів не виявлено.

Костогриз (*C. coccothraustes*). Нечисленний на зимівлі осілий вид. Один птах відмічений 14.01.2012 р. біля с. Олександрівка. Кілька особин трималися на майданчику для підгодівлі диких свиней (*S. scrofa*) у мішаному лісі неподалік с. Дейманівка 16.01.2012 р. (див. вище).

Вівсянка очеретяна (*Emberiza schoeniclus*). Нечисленний на зимівлі вид. Одна особина відмічена 17.01.2012 р. в урочищі Великі Солонці біля с. Харківці, а 24.01.2013 р. на околиці Харківцевь відмічено 2 особини. 18.01.2012 р. кілька птахів спостерігали на березі оз. Плесо біля с. Дейманівка і 2 ос. у зграї вівсянок звичайних (*E. citrinella*) та горобців польових (*P. montanus*) (усього близько 200 птахів) на полі гречки неподалік с. Шкурати. Дві вівсянки трималися у зграйці горобців польових (*P. montanus*) та вівсянок звичайних (*E. citrinella*) на кукурудзяному полі неподалік с. Гурбинці 27.01.2013 р.

Пуночка (*Plectrophenax nivalis*). Рідкісний зимуючий вид [4], хоча раніше це був звичайний пролітний і зимуючий птах Полтавщини [2]; відмічений М.В. Слюсарем у лучних угіддях гідрологічного заказника "Куквинський" під час сезонних міграцій [1]. Зграйку птахів з 21 ос. ми спостерігали в урочищі Пологи біля с. Олександрівка 23.01.2013 р. (див. табл. 1).

Висновки

Під час досліджень у січні 2012-2013 рр. на території національного природного парку "Пирятинський" та в його околицях відмічено 50 видів птахів, які належать до 6 рядів.

Найбільш часто зустрічаються такі види, як крук (*C. corax*), синиця велика (*P. major*), дятел звичайний (*D. major*), щиглик (*C. carduelis*), сойка (*G. glandarius*), зимняк (*B. lagopus*), вівсянка звичайна (*E. citrinella*), сорока (*P. pica*), синиця блакитна (*P. caeruleus*) і снігур (*P. pyrrhula*).

Найбільше видове багатство птахів спостерігали у таких біотопах: ділянки мішаного лісу у заплаві р. Удай, заросла деревно-чагарниковою рослинністю заплава Удаю і прилеглі луки, населені пункти та їх околиці. Місцями концентрації

горобцеподібних птахів також слугують деякі сільськогосподарські поля, які восени були не повністю чи не належним чином прибрані й на них залишилися доступні для птахів запаси корму.

Посмітюха (*G. cristata*), жайворонок рогатий (*E. alpestris*), сорокопуд сірий (*L. excubitor*), волове очко (*T. troglodytes*), дрізд-омелюх (*T. viscivorus*), синиця довгохвоста (*A. caudatus*), зяблик (*F. coelebs*), в'юрок (*F. montifringilla*), костогриз (*C. coccothraustes*), вівсянка очеретяна (*E. schoeniclus*), пуночка (*P. nivalis*) є нечисленими або рідкісними птахами на зимівлі серед горобцеподібних, а підсоколик малий (*F. columbarius*), орлан-білохвіст (*H. albicilla*), мартин сивий (*L. canus*) – серед негоробцеподібних.

Дятел середній (*D. medius*), волове очко (*T. troglodytes*), дрізд-омелюх (*T. viscivorus*) та чиж (*S. spinus*) охороняються у Полтавській області [9]. Два види птахів – орлан-білохвіст (*H. albicilla*) і сорокопуд сірий (*L. excubitor*) – занесені до Червоної книги України [14].

Під час зимового періоду птахи (особливо це стосується горобцеподібних) тяжіють до поселень людини, що приваблюють їх, у першу чергу, наявністю та доступністю їжі, а також наявністю місць, придатних для відпочинку та ночівлі. Певну роль у цьому процесі відіграє також підгодівля птахів свідомими громадянами.

Список зимової орнітофауни поки що не є повним, а характер та особливості зимівель птахів на території національного природного парку "Пирятинський" і на прилеглих до нього територіях потребують подальших систематичних досліджень.

Подяки

Автори висловлюють подяку за допомогу в проведенні досліджень Миленку Володимирі Миколайовичу – керівнику Пирятинського сектору охорони навколишнього природного середовища та Подобайлу Анатолію Віталійовичу – заступнику директора з навчальної роботи, к.б.н., доц. кафедри екології та охорони навколишнього середовища Навчально-наукового центру "Інститут біології" Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

1. Байрак О.М., Проскурня М.І., Стецюк Н.О., Слюсар М.В. Томін Є.Ф., Гостудим О.М. Еталони природи Полтавщини. Розповіді про заповідні території. – Полтава: Верстка, 2003. – 212 с.
2. Гавриленко Н.И. Птицы Полтавщины. – Полтава: Издательство союза охотников, 1929. – 133 с.
3. Грищенко В.М., Подобайло А.В., Яблоновська Є.Д., Батова Н.І., Гаврилюк М.Н., Михалевич І.В. До орнітофауни плавнів Удаю // Беркут. Український орнітологічний журнал. – 1993. – Т. 2. – С. 12-13.
4. Грищенко В.Н. Фенология осенней миграции зимующих видов птиц на территории Украины // Беркут. Український орнітологічний журнал. – 2006. – Т. 15, Вип. 1-2. – С. 176-193.
5. Грищенко В.Н., Яблоновская-Грищенко Е.Д., Гуляев Д.П. Материалы по орнітофауне долины р. Удай // Авіфауна України. Додаток до журналу "Беркут". – 2002. – Вип. 2. – С. 45-48.
6. Казанник В.В., Подобайло А.В. Водно-болотні угіддя національного природного парку "Пирятинський", перспективні для внесення до Рамсарського списку як важливі місця мешкання хребетних тварин // Заповідна справа в Україні. – 2013. – Т. 19, Вип. 1. – С. 8-14.
7. Літопис природи національного природного парку "Пирятинський". Том 1. – Пирятин, 2012. – 203 с.

8. *Новиков Г.А.* Упрощенный метод количественного учета птиц // Природа. – 1947. – № 2. – С. 57.
9. Перелік видів тварин, які не занесені до Червоної книги України, але є рідкісними або такими, що постійно або тимчасово перебувають під загрозою зникнення в природних умовах на території Полтавської області. Затв. ріш. 18 сесії 4 скликання Полтавської обласної ради від 23.03.2005 р. Додаток 1.
10. *Равкин Е.С., Челинцев Н.Г.* Методические рекомендации по комплексному маршрутному учету птиц. – М.: ВНИИ охраны природы и заповедного дела Госкомприроды СССР, 1990. – 33 с.
11. *Турчик А.В., Казанник В.В., Чован А.А.* К орнитофауне Пирятинского района Полтавской области // Заповідна справа в Україні. – 2011. – Т. 17, Вип. 1-2. – С. 46-52.
12. *Фесенко Г.В., Бокотей А.А.* Анотований список українських наукових назв птахів фауни України (з характеристикою статусу видів). – 3 видання, доп. – Київ _ Львів, 2007. – 112 с.
13. *Фесенко Г.В., Бокотей А.А.* Птахи фауни України: польовий визначник. – К.: Українське товариство охорони птахів, 2002. – 416 с.
14. Червона книга України. Тваринний світ / За ред. І.А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.
15. *Шульпин Л.М.* Экологический очерк птиц Алма-Атинского государственного заповедника // Труды Алма-Атинского государственного заповедника. – 1939. – Вып. 1. – С. 150.
16. *Colin Bibby, Martin Jones and Stuart Marsden.* Expedition Field Techniques. Bird Surveys. – London: Geography Outdoors, 1998. – 134 p.

Казанник В.В., Мыленко Н.Н. Материалы по зимней орнитофауне национального природного парка "Пирятинский" // Труды Госуд. Никит. ботан. сада. – 2013. – Т. 135. – С. 155-163.

Орнитофауна национального природного парка "Пирятинский" и его окрестностей была исследована в январе 2012-2013 гг. Использовали маршрутный метод учета птиц с регистрацией количества встреч каждого вида. Было отмечено 50 видов птиц из 6 отрядов. Наиболее часто встречаются ворон, большая синица, пестрый дятел, черноголовый щегол, сойка, зимняк, обыкновенная овсянка, сорока, обыкновенная лазоревка и обыкновенный снегирь. 14 видов птиц являются немногочисленными или редкими во время зимнего периода. Два вида птиц занесены в Красную книгу Украины: орлан-белохвост и серый сорокопуд.

Ключевые слова: национальный природный парк "Пирятинский", зимняя орнитофауна, количество встреч вида, стая, оседлый, зимующий, немногочисленные или редкие виды.

Kazannik V.V., Mylenko N.M. Materials on winter avifauna of the National Nature Park "Piryatinsky" // Proceedings of the State Nikit. Botan. Gard. – 2013. – Vol. 135. – P. 155-163.

Avifauna of the National Nature Park "Piryatinsky" and its surroundings was investigated in January 2012-2013. We used the route method of count of bird's number with the registration of quantity of each species' meetings. 50 species of birds from 6 orders has been observed. Most common are Raven, Great Tit, Great Spotted Woodpecker, Goldfinch, Jay, Rough-legged Buzzard, Yellowhammer, Magpie, Blue Tit and Bullfinch. 14 species of birds are not numerous or rare during the winter season. Two bird's species are listed in the Red Book of Ukraine: White-tailed Eagle and Great Grey Shrike.

Key words: the National Nature Park "Piryatinsky", winter avifauna, quantity of species' meetings, flock, sedentary, wintering, not numerous or rare species.